

ภาพ: เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ วัดมหาธาตุ กลางเมืองสุโขทัย
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียนบทความ

การประพันธ์เพลง: โหมโรงศรีสุโขทัย Music Composition: Sri Sukhothai Prelude

นิตี เอ็มโอด¹

Niti Amod

E-mail: nitiomod@hotmail.com

Received: July 14, 2021

Revised: September 7, 2021

Accepted: September 13, 2021

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Assistant Professor, Music Education, Sukhothai College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

บทคัดย่อ

เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย เป็นผลงานการประพันธ์ของนิติ เอ็มโอด เพื่อใช้เป็นเพลงโหมโรงประจำวงปี่พาทย์เสภาวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย มีหลักการประพันธ์เพลงตามอย่างคีตลักษณ์ของไทย โดยนำเพลงระบำสุโขทัยอัตราจังหวะสองชั้น มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้น บรรเลงต่อด้วยเพลงมหาชัยโดยแปรเป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรีและทางเปลี่ยน แล้วตัดลงท้ายแบบเพลงวา แนวคิดในการคัดเลือกเพลงที่จะนำมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงประเภทเพลงโหมโรง คือ 1) ชื่อเพลง คำว่า “สุโขทัย” มีความหมายว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข คำว่า “มหาชัย” เป็นชื่อของฤกษ์ทางโหราศาสตร์ เพลงมหาชัยเป็นเพลง หน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบในพิธีกรรมอันเป็นมงคล 2) เพลงทั้งสองเพลงมีระดับเสียงทางโน้ตเหมือนกัน คือ เสียงที่เป็นเสียงหลักของระดับเสียง (Tonic) ตรงกับเสียงซอล การบรรเลงเชื่อมต่อระหว่างเพลงสามารถทำได้สนิทสนมกลมกลืนกัน และ 3) ส่วนเพลงเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เมื่อนำมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงโหมโรงแล้วมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี เพลงโหมโรงศรีสุโขทัยได้ใช้หลักวิธีการประพันธ์ทั้งหมด 3 วิธี คือ 1) ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบทวีคูณเพิ่มอัตราขึ้น โดยยืดขยายจากอัตราจังหวะสองชั้นเดิม ขึ้นมาเป็นอัตราจังหวะสามชั้น 2) ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเดี่ยว และ 3) ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเปลี่ยน ในการยืดขยายเพลงจากเพลงระบำสุโขทัยจากอัตราจังหวะสองชั้นเดิม ขึ้นมาเป็นอัตราจังหวะสามชั้น ได้ใช้ลักษณะทวีคูณ คือยืดขยายจากจำนวนห้องโน้ต 32 ห้อง มาเป็น 64 ห้อง โดยยึดเอาตัวโน้ตที่เป็นลูกตกเดิมของห้องโน้ตที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32 เป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง โหมโรงเสภา โหมโรงศรีสุโขทัย

Abstract

Sri Sukhothai prelude was composed by Niti Amod, and it is used as the prelude song in Piphat Sapha ensemble of Sukhothai College of Dramatic Arts. There was a principle of composing music according to the Thai style by bringing Sukhothai dance song in Song Chan tempo (moderate) to expand into a Sam Chan tempo (slow) continued with Mahachai song by transforming it into a solo instrument, changing path, and then ending with Pleng Wa song. The concept of selections of songs for composition is as follows: 1) The title of the song includes the word "Sukhothai" which means the dawn of happiness and the word "Mahachai" which is the name of the astrological auspices. Mahachai is the Pleng Naphat song that is performed in auspicious rituals. 2) Both songs have the same inner pitch, namely the sound that is the main sound of the tone (Tonic) matches the sound of Sol. The connection between songs can be performed harmoniously. Finally, 3) the music concepts are in the same direction. When it was composed, there was a good consistency and relationship. Sri Sukhothai Prelude had three methods of composing as follows: 1) using the multiplicative composing method to increase the rate by extending from the original two-tiered tempo up to a three-tiered tempo, 2) using a composing method to compose a new melody by converting a fundamental style to a solo, and 3) using a composing method to compose a new melody by changing the fundamental style into the changing path to extend the song from the Sukhothai dance at the original two-tiered tempo up to a three-tiered tempo and having used the multiplicative rhythm. It is extended from the number of notes in 32 bars to 64 bars by taking the notes in the original scores of the bars number 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32 significantly.

Keywords: music composition, Sapha prelude, Sri Sukhothai prelude

บทนำ

เพลงโหมโรง คือ เพลงประเภทหนึ่ง นิยมบรรเลงเป็นเพลงแรกของการบรรเลงดนตรีไทย ในโอกาสต่าง ๆ สำหรับ วงดนตรี ทั้งวงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี การบรรเลงเพลงประเภทนี้แฝงไปด้วยคติความเชื่อในการระลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ ทั้งที่เป็นครูเทพ ครูมนุษย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา การดนตรีที่ได้ล่วงลับไปแล้ว นักดนตรีมักจะเรียกเพลงประเภทนี้ว่า “เพลงบูชาครู” หรือ “เพลงครู” เพลงโหมโรงของดนตรีเรามีอยู่หลายอย่างด้วยกัน ในจำพวกโหมโรงกลองคือ โหมโรงที่ต้องใช้กลองทัด มีโหมโรงเช้า โหมโรงกลางวัน โหมโรงเย็น และโหมโรงการแสดงมหรสพต่าง ๆ เช่น โขน หนัง และละคร ในจำพวก โหมโรงที่ไม่ใช้กลองทัด ก็มีโหมโรงเสภา (Tramothe, 1997, p. 56) เพลงประเภทโหมโรงนี้ มีความประสงค์อยู่หลายประการ นอกจากจะเป็นเพลงบรรเลงเพื่อบูชาครูแล้ว ยังเป็นเพลงที่ใช้เพื่ออบอุ่นร่างกาย (Warm up) ก่อนการแสดงมหรสพต่าง ๆ และเป็นเพลงที่ใช้ดึงดูดความสนใจปลุกเร้าให้ผู้คนเข้ามาชมการแสดง

สมัยรัตนโกสินทร์ ถือได้ว่าดนตรีไทยมีพัฒนาการ เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ ทั้งด้านเครื่องดนตรี กลวิธีในการบรรเลงและขับร้อง ในด้านการประพันธ์เพลงนั้น ได้เกิดมีคีตกวีสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมากมาย ทั้งเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบการแสดง และเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อความบันเทิงสำหรับการฟังเพียงอย่างเดียว มนตรี ตราโมท กล่าวว่า การแต่งเพลงไทยตามแบบแผนที่มีมาแต่โบราณสำหรับที่จะรู้ไว้เป็นขั้นต้น ก็มีอยู่ว่า จะแต่งทวิอัตราขึ้นหรือลดอัตราลง แต่ว่าการแต่งนั้น เขามักจะหัดแต่งทวิอัตราขึ้น เช่น ทำเพลงขึ้นเดียวให้เป็น 2 ชั้น หรือทำเพลง 2 ชั้นให้เป็น 3 ชั้น วิธีแต่งเพลงทั้ง 2 อย่างที่กล่าวนี้ก็ดำเนินวิธีการเช่นเดียวกัน คือเพิ่มความยาวขึ้นอีกเท่าตัว เสมือนการขยายส่วนรูปภาพหรือแบบแปลน แต่มีใช้ขยายออกไปเฉย ๆ เท่านั้นขยายแล้ว ต้องตกแต่งแทรกแซงให้เหมาะสมด้วย (Tramothe, 1995, p. 42)

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชิต อธิบายว่า หลักวิชาการของการแต่งเพลงไทยมีหลายวิธี ได้แก่การนำเพลงอัตราขึ้นทำนองเพลงหนึ่งมาเป็นสมมูลฐาน ในการแต่งขยายทำนองเป็นอัตราขึ้นที่เพิ่มขึ้น เช่น จากเพลงอัตรา 2 ชั้น เป็น 3 ชั้น พบมากในเพลงประเภท เพลงโหมโรงเสภา โหมโรงมโหรีเครื่องสาย วิธีแต่งตัดลดทอนทำนองจากอัตรา 2 ชั้น ลงมาเป็นอัตราขึ้นเดียว นิยมนำมาเรียบเรียงในรูปแบบของเพลงเถา การแต่งให้เกิดแนวทำนองที่มีความวิจิตรซับซ้อนของทำนองและกลวิธีบรรเลงของเพลงทางเดี่ยว เครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ แม้เป็นที่มีสมมูลฐานเดียวกันด้วยเครื่องดนตรีชนิดเดียวกัน

แต่รสเพลงและวิธีบรรเลงก็มีลักษณะเฉพาะของศิลปิน การแต่งเพลงเพื่อใช้ในพิธีกรรม โดยเฉพาะรูปแบบของเพลงหน้าพาทย์ การแต่งเพลงขึ้นใหม่เพื่อแสดงนาฏยลีลาเอกเทศ เพื่อใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร หรือวัตถุประสงค์เฉพาะกาลของกิจกรรมทางสังคม และวัฒนธรรม (Pidkrach, 2020, pp. 142-143)

เพลงโหมโรงเสภาเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้แทนเพลงโหมโรงกลองแบบโบราณ ในยุคแรก ๆ การประพันธ์เพลงโหมโรงเสภา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนำไปใช้ในการประชันขันแข่งอวดฝีมืออวดความรู้ ซึ่งเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้ทั้งคู่ประพันธ์เพลงและวงดนตรี จึงเกิดความนิยมในการประพันธ์เพลงโหมโรงเพื่อเป็นเพลงประจำวงดนตรี ทั้งที่เป็นบ้านดนตรี สำนักดนตรี รวมไปถึงสถาบันดนตรีต่าง ๆ จำนวนมากโดยประมาณกว่า 70 เพลง เช่น เพลงโหมโรงประเสบัน พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เพลงโหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์ ผลงานของครูเทวประสิทธิ์ พาทย์โกศล ได้ประพันธ์เพื่อมอบให้แก่ขมรมดนตรีของสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือโหมโรงศรทองครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ประพันธ์ไว้เพื่อเป็นเพลงประจำสำนักดนตรีของท่าน เป็นต้น ต่อมาภายหลังจุดประสงค์ในการประพันธ์เพลงโหมโรงมีหลากหลายมากขึ้น เช่น กรมศิลปากรร่วมกับธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้มอบให้ครูมนตรีตราโมท ประพันธ์เพลงโหมโรงรัตนโกสินทร์ เพื่อร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และยังได้มอบให้ครูมนตรี ตราโมท ประพันธ์เพลงโหมโรงมหาราชขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในวาระพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ฯลฯ เพลงประเภทโหมโรงจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อวงการดนตรี องค์กรต่าง ๆ และสถาบันกษัตริย์ของไทย

เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ที่ยึดหลักการประพันธ์เพลงประเภทเพลงโหมโรงตามแบบอย่างโบราณ โดยประพันธ์ขึ้นจากเพลงระบำโบราณคดีชุดสุโขทัยกับเพลงมหาชัย มีความประสงค์เพื่อใช้เป็นเพลงประจำและเป็นเพลงสัญลักษณ์สำหรับวงปีพาทย์เสภาของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

เพลงโหมโรงเสภา

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏว่าได้เกิดวงปีพาทย์ในรูปแบบใหม่ของวงการดนตรี คือ “วงปีพาทย์เสภา” โดยพัฒนา

มาจากวงปี่พาทย์ที่มีมาแต่โบราณ ประสงค์เพื่อใช้ในการบรรเลงประกอบการขับเสภา เดิมวงปี่พาทย์ที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา นั้นจะเป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า ซึ่งประกอบด้วย เครื่องดนตรีดังนี้คือ ปี่ใน ระนาดเอก ซอด้วงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง ในการประสม วงปี่พาทย์เสภานี้ได้ตัดเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนังที่ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ จำนวน 2 ชิ้น โดยนำออกไปได้แก่ ตะโพนและกลองทัด แล้วเพิ่มเครื่องดนตรีเข้ามาใช้ กำกับจังหวะหน้าทับแทนคือ “กลองสองหน้า”

ขนบธรรมเนียมในการบรรเลงวงปี่พาทย์เสภา มีขั้นตอนในการบรรเลงเพลง ตามลำดับดังนี้ 1) เพลงร่ำประลองเสภา 2) เพลงโหมโรงเสภา 3) เพลงพม่าห้าท่อน 4) เพลงจระเข้หางยาว 5) เพลงสืบท 6) เพลงบุหลัน 7) เพลงอิสระต่างๆ อาจจะ บรรเลง เพลงประเภทปรบไก่ เพลงประเภทเพลงสองไม้ ไปจนถึงเพลงเดี่ยว ได้ตามความประสงค์ และความเหมาะสม 8) สิ้นสุดการบรรเลงวงปี่พาทย์เสภาด้วยเพลงประเภทเพลงลา ภายหลังการขับเสภาได้ลดบทบาทและความนิยมลง คงเหลือเพียงการบรรเลงรับร้อง ระหว่างนักร้องกับวงปี่พาทย์เท่านั้น แต่ยังคงเรียกว่า “วงปี่พาทย์เสภา” อยู่เช่นเดิม

รูปแบบของเพลงโหมโรงเสภา ถือว่ามีคีตลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเพลง โหมโรงกลอง ซึ่งปรากฏทางดนตรีได้วางรูปแบบการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภาไว้ดังนี้

ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 3	ช่วงที่ 4	ช่วงที่ 5
ปี่ในเป่านาขึ้นเพลงร่ำ ประลองเสภา	เครื่องดำเนินทำนอง บรรเลงร่ำประลองเสภา	ปี่ในเป่านาขึ้นเพลง โหมโรง	เครื่องดำเนินทำนอง บรรเลงเพลงโหมโรง	จบการบรรเลงโดย ตัดลงท้ายแบบเพลงวา

การบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา โบราณจะใช้เฉพาะ “กลองสองหน้า” ในการ กำกับจังหวะหน้าทับ จังหวะหน้าทับที่ใช้กับเพลงประเภทโหมโรงเสภา นั้น สมัยแรก ๆ ผู้ประพันธ์ส่วนใหญ่มีความนิยมนำเพลงที่ใช้หน้าทับปรบไก่อมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลง โหมโรงเสภา เนื่องจากลักษณะของเพลงมีความสั้นยาวของวรรคเพลงคงที่แน่นอน เช่น โหมโรงครอบจักรวาล โหมโรงมะลิเลื้อย โหมโรงขวัญเมือง เป็นต้น ต่อมาได้มีการนำ เพลงที่ใช้หน้าทับสองไม้มาประพันธ์เป็นเพลงโหมโรงด้วย เช่น โหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โหมโรงกราวนอก โหมโรง ด้อยตรีง เป็นต้น

แนวคิดในการประพันธ์เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย

โหมโรงศรีสุโขทัย เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของผู้ช่วยศาสตราจารย์นิติ เอมโอด เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักการประพันธ์เพลงประเภทเพลงโหมโรงตามแบบอย่างโบราณ ประพันธ์ขึ้นจากเพลงระบำโบราณคดีชุดสุโขทัยกับเพลงมหาชัย เป็นเพลงอัตรารำจังหวะสามชั้น มีจำนวน 4 ท่อน ความยาวท่อนละ 4 จังหวะ ใช้หน้าทับปรบไก่ มีความประสงค์เพื่อใช้เป็นเพลงประจำและสัญลักษณ์สำหรับวงปีพาทย์เสภาของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย นำไปบรรเลงครั้งแรกในงานเสียงพาทย์เสียงพิน ครั้งที่ 21 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย พ.ศ. 2561 ต่อมามีการปรับปรุงเพิ่มเติมทางเดี่ยวเครื่องดนตรีเข้ามาและได้นำเพลงโหมโรงศรีสุโขทัยไปบรรเลงในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์ สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช วันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2563 ณ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ผู้ประพันธ์ได้นำเพลงระบำโบราณคดีชุดสุโขทัย หรือเรียกชื่อเพลงแบบย่อว่า ระบำสุโขทัย ของครูมนตรี ตราโมท อัตรารำจังหวะสองชั้น มีจำนวน 2 ท่อน ยืดขยายขึ้นเป็นอัตรารำจังหวะสามชั้น โดยใช้ทฤษฎีการประพันธ์เพลงแบบแต่งทวีคูณเพิ่มอัตราขึ้นของครูมนตรี ตราโมท แล้วนำเพลงมหาชัยอัตรารำจังหวะสองชั้น มาบรรเลงต่อท้าย โดยใช้ทฤษฎีการประพันธ์เพลงแบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ ของครูมนตรี ตราโมท ซึ่งได้ใช้วิธีการแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเดี่ยวและทางเปลี่ยน แล้วตัดลงท้ายแบบเพลงวาตามรูปแบบของเพลงโหมโรงเสภา ผู้ประพันธ์กำหนดให้เพลงนี้ใช้หน้าทับปรบไก่ อัตรารำจังหวะสามชั้น บรรเลงด้วยวงปีพาทย์เสภา

แนวคิดในการนำเพลงระบำโบราณคดีชุดสุโขทัยมายืดขยายเพื่อประพันธ์เป็นเพลงโหมโรงเสภา นั้น เนื่องด้วยเป็นเพลงระบำที่ครูมนตรี ตราโมท สร้างขึ้นตามศิลปะโบราณวัตถุสถานสมัยสุโขทัย (Srisombat, 2011, p. 58) ประกอบกับวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ตั้งอยู่ในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเดิมคือดินแดนในอาณาจักรสุโขทัย ที่เคยรุ่งเรืองมาแต่ครั้งอดีตกว่า 700 ปี จึงมีความเหมาะสมที่จะได้นำเพลงดังกล่าวมาประพันธ์ในรูปแบบของเพลงโหมโรงเสภา และเพื่อให้ตรงกับลักษณะของเพลงโหมโรงเสภาตามแบบอย่างโบราณ จึงได้นำเพลงมหาชัยมาบรรเลงต่อท้าย รวมเป็น 2 เพลงแล้วตัดลงท้ายแบบเพลงวา

ความหมายคำว่า “สุโขทัย” แปลว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข คำว่า “มหาชัย” เป็นชื่อของฤกษ์ทางโหราศาสตร์ ในการประกอบพิธีกรรมอันเป็นมงคลโดยก่อให้เกิด

ความสำเร็จมีชัยชนะ เช่น ในการประกอบพิธีไหว้ครูโซน-ละคร ขณะที่ผู้ประกอบพิธี จะกระทำพิธีครอบครูโดยนำศรีษะครูมาครอบที่ศรีษะของลูกศิษย์ ผู้ประกอบพิธี จะทำการเรียกเพลงให้ปี่พาทย์บรรเลงเพลงมหาชัย ชื่อของเพลงทั้งสองเพลงนี้จึงความ เหมาะสมที่จะประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงโหมโรง ซึ่งเป็นเพลงที่ใช้ในการบูชาครู และเป็นเพลง โหมโรงประจำวงปี่พาทย์เสภาของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย

อีกประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ ลักษณะของเพลงระบำ สุโขทัยและเพลงมหาชัยนั้น มีระดับเสียงทางโน กล่างคือ เสียงที่เป็นเสียงหลักของระดับ เสียง (Tonic) ตรงกับเสียงซอล ซึ่งตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ 11 เหมือนกันทั้งสองเพลง ทำให้การนำเพลงทั้งสองเพลงมาบรรเลงเชื่อมติดต่อกัน เป็นไปอย่างสนิทสนมกลมกลืน อีกทั้งสำนวนเพลงนั้นก็เข้าไปในแนวทางเดียวกัน เมื่อนำเพลงดังกล่าวมาประพันธ์ขึ้น เป็นเพลงโหมโรงเสภา จึงมีความลงตัวสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ประกอบกับ เพลงโหมโรงศรีสุโขทัยมีระดับเสียงทางโน จึงมีความเหมาะสมที่จะบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ เสภา ซึ่งมีปี่ในเป็นประธานของวง และเป่าประจำในวงนี้ได้สะดวก

ลักษณะเด่นของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย คือ เป็นเพลงบรรเลงประเภททาง กรอสลักกับการบรรเลงลูกล่อลูกขัดและการบรรเลงเดี่ยวรอบวงแสดงฝีมือผู้บรรเลง ในแต่ละเครื่องมือ ซึ่งไม่ค่อยปรากฏอยู่ในเพลงประเภทเพลงโหมโรงเสภาคมานัก เพลง โหมโรงศรีสุโขทัยใช้บรรเลงสำหรับวงปี่พาทย์เสภา ซึ่งนอกจากจะใช้บรรเลงประกอบการ ขับเสภาอย่างโบราณแล้ว ยังสามารถนำไปบรรเลงในงานต่าง ๆ เช่น งานทำบุญทั่วไ ไป งานไหว้ครู งานแสดงดนตรี งานแสดงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

การประพันธ์เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย

เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นตามหลักทฤษฎีของक्रमन्त्री ตราโมท ซึ่งกล่าวว่า การแต่งเพลงไทยนั้นมีวิธีที่จะแต่ง 3 วิธีด้วยกันคือ 1) การแต่งขึ้น ใหม่แท้ ๆ โดยมีได้ยึดหลักจากเพลงใดเพลงหนึ่ง อันเป็นของเก่าที่มีอยู่แล้วเลย เพลง ชนิดนี้อาจเป็นไปได้ไม่ว่าอัตรา 3 ชั้น 2 ชั้น ขึ้นเดียว หรือจะเป็นเพลงชนิดเบ็ดเตล็ด ใด ๆ ได้ทั้งสิ้น เช่น เพลงที่มีกำเนิดมาแต่โบราณเป็นครั้งแรกและเพลงที่มีขึ้นในสมัย หลัง ๆ นี้ก็มีอยู่มีใช้น้อย ข้อสำคัญในความหมายอันนี้ก็คือ ได้คิดแต่งขึ้นโดยสติปัญญา เป็นอัตโนมัติจริง ๆ ไม่ได้อาศัยหลักเกณฑ์หรือทำนองหรือเสียงตกจากเพลงใด ๆ ที่มี มาก่อนเลย 2) การแต่งทวิคูณเพิ่มอัตราขึ้น เช่น ของเก่าเป็นอัตรา 2 ชั้น แต่งขึ้นเป็น

3 ชั้น หรือทวิหารอัตราลง เช่น ของเก่าเป็นอัตรา 2 ชั้น คิดแต่งใหม่เป็นอัตราชั้นเดียว ดังนั้นเป็นต้น 3) แต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยยึดถือเนื้อเพลงของเก่าที่มีอยู่แล้ว โดยมีได้เปลี่ยนแปลงอัตรา แต่อย่างใด ของเดิมเป็น 3 ชั้นก็คงเป็น 3 ชั้น ของเดิมเป็น 2 ชั้นก็คงเป็น 2 ชั้นอยู่เช่นเดิม แต่ว่าได้ประดิษฐ์ทำนองและลีลาของเพลงให้เปลี่ยนรูปออกไป จนแทบจะจำไม่ได้ว่า เป็นเพลงเดียวกันกับเพลงที่มีอยู่เดิม (Tramoth, 1995, pp. 87-88)

การประพันธ์เพลงโหมโรงศรีสุโขทัยนั้น ได้ใช้หลักวิธีการประพันธ์เพลงอยู่ 3 ประการ คือ

1) การประพันธ์แบบทวีคูณเพิ่มอัตราขึ้น คือยึดขยายจากอัตราสองชั้นขึ้นมาเป็นอัตราสามชั้น ดังตัวอย่างโน้ตต่อไปนี้

โน้ตห้องวงใหญ่เพลงระบำโบราณคดีชุดสุโขทัย อัตราจังหวะสองชั้น ท่อนที่ 1 บรรทัดแรก

----	--- ซี่	--- มี	- ร - ๓	-- ล ท	ล ท ร ซ	ล ช ร ช	- ล - ๓
------	---------	--------	---------	--------	---------	---------	---------

ผู้ประพันธ์ได้ยึดขยายจากอัตราสองชั้นขึ้นมาเป็นอัตราสามชั้น ดังนี้

----	--- ซี่	--- ล	ล ซ มี	----	--- ร	- ท - มี	- ร - ท
--- ล	--- ท	--- ร	--- ช	- ทลช	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท

สังเกตว่าโน้ตเสียงที่ที่อยู่ในวงกลมท้ายห้องที่ 4 และโน้ตเสียงที่ที่อยู่ในวงกลมท้ายห้องที่ 8 เมื่อทำการยึดขยายจะถูกย้ายตำแหน่งมายังห้องโน้ตห้องที่ 8 และห้องที่ 16 ตามลำดับ โดยเป็นการยึดขยายเพลงตามหลักวิธีการประพันธ์เพลงไทยที่ได้รับความนิยมมากแบบหนึ่งของดนตรีไทย

2) การประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเดียว ซึ่งทางเดียวของแต่ละเครื่องมือนั้นในวงปี่พาทย์ล้วนมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งยังต้องเป็นทางที่ใช้เทคนิควิธีการและทักษะความชำนาญของผู้บรรเลงเป็นอย่างมาก เช่น ปี่ในใช้วิธีในการบรรเลงเก็บสลับกับการโหยหวน ระนาดเอกใช้วิธีในการบรรเลงเก็บรัว คาบลูกคาบดอก สะบัด ห้องวงใหญ่ใช้วิธีในการบรรเลงเป็นคู่ต่าง ๆ กวาด ไช้มีมือ ห้องวงเล็กใช้วิธีในการบรรเลงเก็บแบบสลับมือ(ชอย) กวาด ไช้มีมือ สะบัด ระนาดทุ้ม ใช้วิธีในการบรรเลงเป็นคู่ต่าง ๆ สะบัด ตีลึงจังหวะลัว่งจังหวะ ดังตัวอย่างโน้ตต่อไปนี้

โน้ตห้องวงใหญ่เพลงมหาชัยอัตราจังหวะสองชั้น ท่อนที่ 2 บรรทัดที่ 1-2

- - - ม	- ช ช ช	- - - ล	- ช ช ช	- ท - ล	- ช - ม	- ด ร ม	- ช - ล
- ช - ช	ล ท - ร	- ม - ร	- ท - ล	- ท - ร	- ท - ล	ล ล - ช	ช ช - ม

ผู้ประพันธ์ได้แปรเป็นทางเดียว ในเครื่องมือปีใน ดังนี้

- - ร ช	พ ม ร ท	ล ท ร ม	ร ท ล(ช)	ท - ร ม	ช ล ช ม	ช ม ท ล	ช ล ล(ล)
ร ช ล ท	ด มี ร ด	ท ล ร ด	ท ล ช(ล)	ร มี ร ท	ร มี ร ล	ท ล ร ด	ท ล ช(ม)

ผู้ประพันธ์ได้แปรเป็นทางเดียว ในเครื่องมือระนาดเอก ดังนี้

ร ม ฟ ช	ล ม ฟ ช	ล ท ด ร	ด ท ล ฟ	ช(ล) ท ม	ฟ ช ล ร	ม ฟ ช ด	ร ม ฟ(ล)
ช ล ท ม	ร ร ท ช	ม ม ร ล	ช ช ม(ล)	ม ร ท ท	ร ท ล ล	ท ล ช ช	ล ช ม(ม)

ผู้ประพันธ์ได้แปรเป็นทางเดียว ในเครื่องมือห้องวงใหญ่ ดังนี้

มือขวา	- - - -	ร ม ฟ ช	ร - ร -	ท - ล -	ช ม - ม	- - ร -	- ด - -	ท - (ล)
มือซ้าย	ร ม ฟ ช	- - - -	- ร - ท	- ล - (ช)	- - ร -	ร ด - ด	ท - ท ล	- ล ช -

มือขวา	- ช ล ท	ด - ร ร	- ร ม ฟ	ช - ล(ล)	ล ท ร มี	ร ด ท -	ล - ร ด	ท ล ช(ม)
มือซ้าย	ร - - -	- ร - -	ล - - -	- ล - -	ช - ร ม	ร ด ท -	ล - ร ด	ท ล ช ม

ผู้ประพันธ์ได้แปรเป็นทางเดียว ในเครื่องมือห้องวงเล็ก ดังนี้

มือขวา	- - ร ม	ช ล - ช	- - ร -	ท - ล -	ร - ร -	ท - ล -	ฟ - ช -	ล - ท -
มือซ้าย	ล ท - -	- - ช -	- ร - ท	- ล - (ช)	- ท - ล	- ช - ร	- ม - ฟ	- ช - (ล)

มือขวา	- - ด ม	- ร - ด	- ร - ด	- ท - (ล)	ล ช - ม	- - - -	ม ร - ร -	ท - ล -
มือซ้าย	ล ท - -	ล - ช -	ล - ช -	ฟ - ม -	- ม ร -	ร ด ท ล	- ท - ล	- ช - (ม)

ผู้ประพันธ์ได้แปรเป็นทางเดียว ในเครื่องมือระนาดทุ้ม ดังนี้

มือขวา	- - ช -	ร ม ฟ ช	- ด - ช	- ด - -	(ช) - - ล	ท ล - -	ร ด - -	- ท - -
มือซ้าย	- - - ด	- - - ช	- - ร ช	- - ร -	ช - ล -	- - ช ม	- - ท ล	ช - - (ล)

มือขวา	- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ท - -	- - - ท	ร - - ล	ท - - ช	ล - - (ม)
มือซ้าย	- - ร -	ช ล ท ร	- - ร -	ช ล - (ล)	- - ท -	- ช - -	- ม - -	- ร - -

3) การประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเปลี่ยน เป็นลักษณะวิธีเปลี่ยนแปลงสำนวนของเพลงให้แตกต่างออกไปจากเดิม โดยคำนึงถึงลูกตกของห้องโน้ตที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32 เป็นสำคัญ ดังตัวอย่างโน้ตต่อไปนี้

โน้ตฆ้องวงใหญ่เพลงมหาชัยอัตราจังหวะสองชั้น ท่อนที่ 1 บรรทัดที่ 1-2

---ม	-ชชช	---ล	-ชช(ช)	-ลลล	-ท-ร	-ท-ร	-ม-(ช)
-ลลล	-ท-ร	-ท-ร	-ม-(ช)	-ทลช	-ร-ช	ชช-ล	ลล-(ท)

ผู้ประพันธ์ได้แปรเป็นทางเปลี่ยน ดังนี้

----	----	----	--(ช)	----	---ล	-ช-ล	-ท-(ช)
---ฟ	---ม	---ร	--(ช)	---รร	--ชช	--รม	ฟชล(ท)

โดยทั่วไปลักษณะเพลงไทยในเพลงแต่ละเพลงจะมีส่วนย่อยที่เรียกว่า “ท่อน” บางเพลงมีท่อนเดียว บางเพลงมีหลายท่อน แต่ละท่อนจะประกอบด้วย “ประโยคเพลง” หรือ “วรรคเพลง” ที่นำมาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน การประพันธ์เพลงที่ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบทวิคูณเพิ่มอัตราขึ้นและทวิหารอัตราลง หรือลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเปลี่ยนและแบบแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเดียวนั้น จะต้องคำนึงถึงลูกตกเดิมในแต่ละประโยคของท่อนเพลง โดยยึดทำนองของฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก ดังตัวอย่างโน้ตฆ้องวงใหญ่เพลงระบำสุโขทัย

----	---ชี	---มี	-ร-(ท)	--ลท	ลทริช	ลชรช	-ล-(ท)
------	-------	-------	--------	------	-------	------	--------

ในวงกลมท้ายห้องโน้ตที่ 4 ถือว่าเป็นลูกตกของประโยคที่ 1 และวงกลมท้ายห้องโน้ตที่ 8 ถือว่าเป็นลูกตกของประโยคที่ 2 การประพันธ์เพลงที่ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบทวิคูณเพิ่มอัตราขึ้นนั้น ลูกตกเดิมจะถูกย้ายตำแหน่งโดยยึดขยายไปทำให้จำนวนห้องโน้ตเพิ่มขึ้นหนึ่งเท่าตัว ส่วนลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเปลี่ยนและทางเดียวนั้น ลูกตกเดิมจะไม่เคลื่อนที่ จำนวนห้องโน้ตก็ยังคงเดิม

การนับจังหวะในการวัดความยาวของเพลง จะยึดหน้าทับที่ใช้กำกับเพลงแต่ละเพลงเป็นหลัก เช่น เพลงระบำสุโขทัยใช้หน้าทับสองไม้ ก็นำหน้าทับสองไม้มากำกับจังหวะเพื่อวัดความยาวของเพลง ส่วนเพลงมหาชัยใช้หน้าทับปรบไก่ ก็ต้องนำหน้าทับปรบไเ้มากำกับจังหวะเพื่อวัดความยาวของเพลง เป็นต้น

ตัวอย่างโน้ตหน้าทับของกลองสองหน้า

หน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสองชั้น (ความยาว 1 จังหวะหน้าทับ)

--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง
--------	-------------	--------	--------------

หน้าทับปรบไก่ อัตราจังหวะสองชั้น (ความยาว 1 จังหวะหน้าทับ)

--- ฟลึง	--- ปะ	--- ปะ	--- ตับ	--- ฟลึง	--- ฟลึง	--- ตับ	--- ฟลึง
----------	--------	--------	---------	----------	----------	---------	----------

หน้าทับปรบไก่ อัตราจังหวะสามชั้น (ความยาว 1 จังหวะหน้าทับ)

--- ฟลึง	--- ปะ	----	--- ปะ	----	--- ปะ	--- ปะ	--- ตับ
----	--- ฟลึง	----	--- ฟลึง	--- เเทง	- ดิง - ดิง	- เเทงดิงเเทง	- ปะ - ฟลึง

ตัวอย่างโน้ตฆ้องวงใหญ่เพลงระบำสุโขทัยและโน้ตหน้าทับกลองสองหน้า

ฆ้องวงใหญ่	----	--- ซี่	--- มี	- ร - ท	-- ล ท	ล ท ร ช	ล ช ร ช	- ล - ท
กลองสองหน้า	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง

ฆ้องวงใหญ่	----	ล ท ร ช	--- มี	- ร - ๓	-- ล ท	ล ท ร ช	ล ช ร ร	-- ๓
กลองสองหน้า	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง

ฆ้องวงใหญ่	----	--- ล	--- ช	ล ท ๓	--- ช	ม ช ล ท	- ร - ม	- ช - ๓
กลองสองหน้า	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง

ฆ้องวงใหญ่	----	--- ล	-- ช ล	ช ม ร ๓	-- ร ท	ล ช - ล	ท ล ท ร	- ม - ๓
กลองสองหน้า	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง	--- ปะ	- ตับ - ดิง	--- ปะ	- ตับ - ฟลึง

จากตัวอย่างโน้ตข้างต้น สังเกตว่าเพลงระบำสุโขทัยท่อนที่ 1 กลองสองหน้า บรรเลงวนไปทั้งหมด 8 ครั้งในการบรรเลง 1 เที้ยว ในทางดนตรีเราใช้จำนวนครั้งในการ ตีกลองสองหน้านั้นเป็นตัวกำหนดความยาวของเพลง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเพลงระบำสุโขทัย ท่อนที่ 1 มีความยาว 8 จังหวะ หรือ 8 จังหวะหน้าทับ การนับจังหวะนี้ใช้เครื่องดนตรี ประเภทเครื่องหนังเป็นตัวกำกับจังหวะ นอกจากใช้กลองสองหน้าแล้วยังมีเครื่องดนตรี อื่น ๆ อีก ได้แก่ ตะโพน กลองแขก โทน-รำมะนา เป็นต้น

ท่อนที่ 1 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัยนี้ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบทวีคูณเพิ่มอัตราขึ้น โดยยืดขยายจากอัตราจังหวะสองชั้นเดิม ขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้น ในลักษณะทวีคูณ คือยืดขยายจากจำนวนห้องโน้ต 32 ห้อง มาเป็น 64 ห้อง โดยยืดเอาตัวโน้ตที่เป็นลูกตกของห้องที่ 4 , 8 , 12 , 16 , 20 , 24 , 28 , 32 เป็นสำคัญ แล้วจึงสร้างสำนวนเพลงให้ยืดขยายออกไปโดยตัวโน้ตที่เป็นลูกตกเดิมของห้องที่ 4 ย้ายไปอยู่ที่ห้องที่ 8 แล้วสร้างสำนวนเพลงให้ยืดขยายออกไป และจากตัวโน้ตลูกตกเดิมของห้องที่ 8 ย้ายไปอยู่ที่ห้องที่ 16 จากตัวโน้ตลูกตกห้องที่ 12 ย้ายไปห้องที่ 24 อย่างนี้เรื่อยไปจนครบ 64 ห้อง

จึงกล่าวได้ว่า เพลงระบำสุโขทัยเป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้นที่ใช้หน้าทับสองไม้ ระดับเสียงทางใน (Tonic) ตรงกับเสียงซอล ท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 มีความยาวของแต่ละท่อน 8 จังหวะหน้าทับ เมื่อได้ยืดขยายขึ้นเป็นเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ใช้หน้าทับปรบไกวอัตราจังหวะสามชั้น เนื่องจากความยาวของหน้าทับปรบไกวที่ยาวมากกว่าหน้าทับสองไม้หนึ่งเท่า ส่งผลให้ท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย มีความยาวของแต่ละท่อน 4 จังหวะหน้าทับ

โน้ตฆ้องวงใหญ่เพลงระบำสุโขทัย อัตราจังหวะสองชั้น

ท่อนที่ 1

----	--- ซี่	--- มี	- ร - (ท)	- - ล ท	ล ท ร ช	ล ช ร ช	- ล - (ท)
----	ล ท ร ช	--- มี	- ร - (ท)	- - ล ท	ล ท ร ช	ล ช ร ร	- - ท (ล)
----	--- ล	--- ช	ล ท ร (มี)	--- ช	ม ช ล ท	- ร - มี	- ช - (ล)
----	--- ล	-- ช ล	ช ม ร (ท)	- - ร ท	ล ช - ล	ท ล ท ร	- มี - (ช)

โน้ตห้องวงใหญ่เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย อัตราจังหวะสามชั้น (ยัดขยายจาก
เพลงระบำสุโขทัยท่อนที่ 1)

ท่อนที่ 1

----	--- ชี	--- ลี	ท ลี ชี ม	----	--- รี่	- ท - มี่	- รี่ - (ท)
--- ล	--- ท	--- รี่	--- ช	- ทลช	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - (ท)
----	- ล - ท	-- รี่ มี่	- รี่ - ชี	---	- รี่ - ชี	--- มี่	- รี่ - (ท)
--- ชี	--- มี่	--- รี่	--- ท	----	รี่ ท ล ช	- ร - รี่	มี่ รี่ ท (ล)
----	--- ร	--- ม	- ช - ล	-- ท ท	รี่ ท ล ช	-- ล ล	ท ล ช (ม)
-- ม ม	ช ม ร ท	- ล - ท	ม ร - ม	- ม - ท	ม ร - ม	- ล - ช	ช ช - (ล)
-- ร ร	-- ม ม	-- ฟ ฟ	-- ช ช	-- ร ร	-- ช ช	-- ล ล	-- ท (ท)
- ช ล ท	- รี่ - มี่	- ชี - มี่	- รี่ - ท	- รี่ - มี่	- รี่ - ท	ท ท - ล	ล ล - ช

ท่อนที่ 2 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัยนี้ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบทวิคูณ
เพิ่มอัตราขึ้น โดยยัดขยายจากอัตราจังหวะสองชั้นเดิม ขึ้นมาเป็นอัตราจังหวะสามชั้น
ในลักษณะทวิคูณ คือยัดขยายจากจำนวนห้องโน้ต 32 ห้อง มาเป็น 64 ห้อง โดยยัด
เอาตัวโน้ตที่เป็นลูกตกเดิมของห้องโน้ตที่ 4 , 8 , 12 , 16 , 20 , 24 , 28 , 32 เป็น
สำคัญ ดังตัวอย่างโน้ตต่อไปนี้

โน้ตห้องวงใหญ่เพลงระบำสุโขทัย อัตราจังหวะสองชั้น

ท่อนที่ 2

----	--- ล	--- ฟ	- ม - (รี่)	-- ม ท	ร ม ช ร	- ม --	ร ม ช (ล)
----	ช ล ท รี่	- มี่ - รี่	- ท - (ล)	- ล ช ม	- ร - ช	- ช - ล	ท รี่ - (ท)
----	--- ล	- ท - รี่	- มี่ รี่ (ท)	-- ล ท	ล ช - ม	- ร - ช	ล ท - (ล)
----	--- ล	-- ช ล	ช ม ร ท	-- ร ท	ล ช - ล	ท ล ท ร	- ม - ช

โน้ตข้องวงใหญ่เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย อัตรารั้งหะสามชั้น (ยัดขยายจาก
เพลงระบำสุโขทัยท่อนที่ 2)

ท่อนที่ 2

--- ล	--- ท	--- ร	--- พ	--- ล	--- ม	--- พ	--- รั
-- ม ม	ช ม ร ท	-- ช ช	ล ช ม ร	-- ท ท	ร ี ท ล ช	-- ร ี	ม ี ร ี ท (ล)
(ท ช ล ท	ด ี - ร	(ท ช ล ท	ด ี - ร	(พ ร ม พ	ช ล - ล	(พ ร ม พ	ช ล - (ล)
-- ร ี	-- ท ท	-- ล ล	-- ช ช	-- ท ล	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - (ท)
-- ร ี	ท ร ี	-- ล ท	ร ม ร ม	-- ร ี	ท ร ี	-- ท ช	ล ท ล (ท)
--- ช	--- ม	--- ร	--- ท	-- ม ม	-- ร ี	-- ท ท	-- ล (ล)
-- ร ร	-- ร ร	-- ล ท	ร ม พ ช	-- ช ช	-- ช ช	-- ร ม	พ ช ล (ท)
- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	ท ท - ล	ล ล - ช

ในการประพันธ์เพลงโหมโรงศรีสุโขทัยครั้งแรกนั้น ได้ประพันธ์เพียง 3 ท่อน ประกอบด้วยเพลงระบำสุโขทัยท่อน 1 ท่อน 2 และเพลงมหาชัยท่อน 1 ได้นำมาบรรเลงในงานเสียงพาทย์เสียงพิน ครั้งที่ 21 ณ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย พ.ศ. 2561 ต่อมาได้้นำเพลงโหมโรงศรีสุโขทัยไปบรรเลงในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย สืบสานสร้างสรรค์ งานศิลป์ สู่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช วันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2563 ณ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผู้ประพันธ์ได้เห็นว่าเพลงโหมโรงศรีสุโขทัยที่ประพันธ์ไว้แต่เดิมนั้นมีความยาวที่น้อยเกินไป จึงได้เพิ่มเติมเพลงมหาชัยท่อนที่ 2 เข้ามาอีก โดยประพันธ์เป็นทางเดี่ยวรอบวง แต่ได้สลับมาไว้เป็นท่อนที่ 3 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย สาเหตุที่กำหนดให้เป็นท่อนที่ 3 นั้น ประการแรก ด้วยท้ายท่อนที่ 2 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัยลูกตกตรงกับเสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงหลัก (Tonic) ทำให้การเชื่อมต่อกับเพลงมหาชัยท่อนที่ 2 ซึ่งแปรมาเป็นทางเดี่ยว ทำได้อย่างสนิทสนมกลมกลืนกัน ประการถัดมาคือ ต้องการให้เมื่อบรรเลงหมดจากท่อนที่ 3 ที่เป็นทางเดี่ยวแล้ว มีการบรรเลงรับพร้อมกันทั้งวง ทำให้ดูหนักแน่นก่อนที่จะจบเพลง ประการสุดท้ายที่สำคัญคือ ในกรณีที่ผู้ฟังเพลงไม่รู้ประวัติความเป็นมาของเพลงและไม่ได้เป็นผู้รอบรู้ทางดนตรี ก็จะสามารถล่วงรู้ได้เลยว่าในทางเดี่ยวรอบวงของท่อนที่ 3 นี้ได้ประพันธ์มาจากเพลงใด เป็นกลเม็ดปิดบังอำพรางในเชิงชั้นของการประพันธ์เพลง

ผู้ประพันธ์ได้นำเพลงมหาชัยท่อนที่ 2 อัตรารั้งหะสองชั้นใช้หน้าทับปรบไป่ระดับเสียงทางใน (Tonic) ตรงกับเสียงซอล มีความยาว 8 จังหวะหน้าทับ มาปรับเปลี่ยนเป็นท่อนที่ 3 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย ผู้ประพันธ์กำหนดให้ใช้หน้าทับปรบไป่อัตรารั้ง

จังหวะสามชั้นซึ่งมีความยาวมากกว่าอัตราจังหวะสองชั้นหนึ่งเท่า จึงทำให้ท่อนที่ 3 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย มีความยาว 4 จังหวะหน้าทับ และใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเตี๋ยรอบวง ซึ่งอัตลักษณ์ของทางเตี๋ยวนั้น จะเป็นทางที่จิตรพิสดารมากกว่าทางพื้นธรรมดาทั่วไป ผู้บรรเลงในเครื่องมือแต่ละชั้นต้องได้รับการฝึกฝนจนเกิดทักษะความชำนาญจึงจะสามารถบรรเลงทางเตี๋ยได้ดี เนื่องจากเทคนิควิธีการบรรเลงที่ยาก อีกทั้งสำนวนของวรรณคดีบางประโยคนั้น อาจมีการลักจังหวะ ล้วงจังหวะ ลงไม่ตรงจังหวะ ไขว้มือ ซึ่งเป็นกลวิธีการบรรเลงเตี๋ยเฉพาะเครื่องมือ เพื่อต้องการให้เกิดความไพเราะ ตามความประสงค์ของผู้ประพันธ์ ดังตัวอย่างโน้ตต่อไปนี้

โน้ตฆ้องวงใหญ่เพลงมหาชัย อัตราจังหวะสองชั้น
ท่อนที่ 2

--- ม	- ช ช ช	--- ล	- ช ช (ช)	- ท - ล	- ช - ม	- ด ร ม	- ช - (ล)
- ช - ช	ล ท - ร	- ม - ร	- ท - ล	- ท - ร	- ท - ล	ล ล - ช	ช ช - ม
--- ร	- ร - ร	- ท - ร	- ม - (ช)	- ท ท ท	- ล - ช	ช ช - ร	ร ร - (ม)
- พ - ม	- ร - ท	- ล - ท	- ร - (ม)	- ม - ร	ร ร - ม	ม ม - ช	ช ช - (ล)
--- ล	- ล - ล	- ท - ช	- ล - (ท)	- ร - ม	- ร - ท	ท ท - ล	ล ล - (ช)
- ล ล ล	- ท - ล	- ช - ม	- ร - (ช)	- ท ล ช	- ร - ช	ช ช - ล	ล ล - (ท)
--- ท	- ท - ท	- ร - ล	- ท - (ร)	---	- ม - ร	- ช ช ช	- ล - (ท)
- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - (ท)	- ร - ม	- ร - ท	ท ท - ล	ล ล - (ช)

โน้ตเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย อัตราจังหวะสามชั้น (ทางเตี๋ย แปรมาจากเพลงมหาชัยท่อนที่ 2)

ท่อนที่ 3 ทางเตี๋ยปี่ใน

--- ร ช	พ ม ร ท	ล ท ร ม	ร ท ล (ช)	ท - ร ม	ช ล ช ม	ช ม ท ล	ช ล ล (ล)
ร ช ล ท	ด ม ร ด	ท ล ร ด	ท ล ช (ล)	ร ม ร ท	ร ม ร ล	ท ล ร ด	ท ล ช ม
ร ด ม ร	ด ท ล ท	ช ท ล ท	ร ท ล (ช)	- ท - ร	- ม - ช	- ร - ช	ล ช พ - (ม)
- พ ล ม	พ ม ร ท	ช ล ช ท	ล ท ร (ม)	ท ร ท ม	ร ล ช ม	ช ม ร ช	ม ล ล (ล)
--- ล	- ล ล ล	พ ม ร ช	-- ล (ท)	- ร ม	ช ล - ล	ช ม ล ช	ม ช ช (ช)
พ ม พ ล	ช พ ม ร	ด ท ด ร	ด ท ล (ช)	ด ท ด ร	ด ท ล ช	ท ล ช ล	ท ล ร (ท)
ร ล ท ล	ร ท ล ท	ช ท ล ท	ร ท ม (ร)	ล ท ร ม	ท ร ร ร	ช ล ท ล	ร ท ท (ท)
ช ล ช ท	ล ท ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร (ท)	- ร - ม	- ร - ท	---	--- (ช)

ทางเดี่ยวขนาดเล็ก

ร ม ฟ ช	ล ม ฟ ช	ล ท ด ร์	ด ์ ท ล ฟ	ช ล ท ม	ฟ ช ล ร	ม ฟ ช ด	ร ม ฟ ล
ช ล ท ม	ร ร ท ช	ม ม ร ล	ช ช ม (ล)	ม ร์ ท ท	ร ์ ท ล ล	ท ล ช ช	ล ช ม (ม)
ร ์ ด ์ ท	ช ฟ ม ร	ล ร ม ฟ	ช ท ล (ช)	ลชลทลช	ลชลทลช	ลชลทลช	ลชลชลช
ล ฟ ม ร	ฟ ม ร ท	ล ช ล ท	ล ท ร (ม)	รลลลล	ลลลลล	ลลลลล	ลลลลล
ช ฟ ม ร	ด ท ล ช	ล ท ร ม	ฟ ช ล (ท)	ร ร ร ร ร	ท ท ท ท ท	ล ล ล ล ล	ช ช ช ช ช
ลลลลล	ลลลลล	ลลลลล	ลลลลล	ฟ ร ม ฟ	ช ม ฟ ช	ล ฟ ช ล	ท ช ล (ท)
ททททท	ททททท	ช ช ล ล	ท ท ร์ (ร)	มลลลล	มลลลล	ช ช ม ม	ร ร ท (ท)
ร ช ล ท	ร ม ฟ ช	ฟ ม ร ม	ฟ ช ล (ท)	- ร์ - ม	- ร์ - ท	- - - ล	- - - (ช)

ทางเดี่ยวห้องวงใหญ่

มือขวา	- - - -	ร ม ฟ ช	ร ร์ - ร์	ท - ล -	ช ม - ม	- - ร -	- ด - -	ท - - ล
มือซ้าย	ร ม ฟ ช	- - - -	- ร - ท	- ล - ช	- - ร -	ร ด - ด	ท - ท ล	- ล ช -

มือขวา	- ช ล ท	ด - ร ร	- ร ม ฟ	ช - ล ล	ลท ร ์ ม	ร ์ ด ์ ท	ล - ร ์ ด ์	ท ล ช ม
มือซ้าย	ร - - -	- ร - -	ล - - -	- ล - -	ช - ร ม	ร ด ท -	ล - ร ด	ท ล ช ม

มือขวา	ช ล ท -	ร ร ร -	ช ล ท -	ช ช ช -	ร ร์ - ร์	ท - ล -	ล - ล -	ช - ฟ -
มือซ้าย	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - (ช)	- ร - ท	- ล - ช	- ล - ช	- ฟ - (ม)

มือขวา	ช - ช -	ฟ ม - -	ร - ร -	ม - ช -	ลท - ร	- ช - ม	ร ม - ช	- ท - (ล)
มือซ้าย	- ฟ - ม	- - ร ท	- ล - ท	- ร - (ม)	ช - ร -	ช - ม -	ด - ช -	ท - ล -

มือขวา	ฟ ม ร -	ร ร ร -	ร ร ร -	ร ร ร -	→ ร์	- ร์ - -	ร ร์ - -	ร ร์ - -
มือซ้าย	- - - ท	- - - ช	- - - ท	- - - (ท)	ร - - -	- ล - ท	- ช - ล	- ม - (ช)

มือขวา	ท ท ท -	ร ร ร -	ม ม ม -	ช ช ช -	ม ช ล -	ล ล ล -	ช ล ท -	ท ท ท -
มือซ้าย	- - - ม	- - - ร	- - - ล	- - - (ช)	- - - ท	- - - ล	- - - ร์	- - - (ท)

มือขวา	ด ์ ท -	ด ์ ท -	ร ร์ - ร์	ล - ท -	- ร์ - -	ช ม ์ - ร์	- - ช ช	- ล - (ท)
มือซ้าย	- ท - ท	- ท - ท	- ร - ล	- ท - (ร)	- ร - -	- ม ์ - ร	- ช - -	- ล - ท

มือขวา	ท ล -	ท - ร์ -	ม ์ - ม ์ -	ร ร์ - ร์	- - ร ์ ม	ร ์ ด ท ล	- ช - -	ร ร - (ช)
มือซ้าย	- ช - ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - (ท)	- - ร ม	ร ด ท ล	- ช - ร	- - - ช

ทางเดี่ยวฆ้องวงเล็ก

มือขวา	- - ร ม	ซ ล - ซ	- - รี่ -	ท - ล -	รี้ - รี่ -	ท - ล -	ฟ - ซ -	ล - ท -
มือซ้าย	ล ท - -	- - ซ -	- ร - ท	- ล - (ซ)	- ท - ล	- ซ - ร	- ม - ฟ	- ซ - (ล)

มือขวา	- - ด ม	- ร - ด	- ร - ด	- ท - (ล)	ลซ - ม	- - -	มร - ร -	ท - ล -
มือซ้าย	ล ท - -	ล - ซ -	ล - ซ -	ฟ - ม -	- ม ร -	ร ด ท ล	- ท - ล	- ซ - (ม)

มือขวา	ท ท ท -	ร ร ร -	ม ม ม -	ซ ซ ซ -	ล - ล -	ซ - ซ -	ม - ม -	ร - ร -
มือซ้าย	- - - ม	- - - ร	- - - ล	- - - (ซ)	- ซ - ท	- ม - ล	- ร - ซ	- ท - (ม)

มือขวา	ซ - ซ -	ฟ - ม -	ร - ร -	ม - ซ -	ลท ร -	ม - ซ -	รม ซ -	ล - ท -
มือซ้าย	- ฟ - ม	- ร - ท	- ล - ท	- ร - (ม)	ซ - - ท	- ร - ม	ด - - ม	- ซ - (ล)

มือขวา	ฟ ม ร -	ร ร ร -	ร - ร -	ร - ร -	มรี้ รี่ -	ม - รี่ -	ทล ล -	ท - ล -
มือซ้าย	- - - ท	- - - ซ	- ล - ล	- ท - (ท)	- ท - ม	- ร - ท	- ซ - ท	- ล - (ซ)

มือขวา	ลซ - ซ ล	- - - -	รี้ด - ดี่ รี่	- - - -	- ร - มฟ	- ม - ฟซ	- ฟ - ซล	- ซ - ลท
มือซ้าย	- ฟ - -	ซ ฟ ม ร	- ท - -	ดี่ ท ล (ซ)	ล - ร -	ท - ม -	ด - ฟ -	ร - ซ -

มือขวา	มรี้ ล -	- - - -	ทล ท -	ร - ม -	ลท - ร	- ม - ซ	รม - ซ	- ล - (ท)
มือซ้าย	- ท - ซ	ฟ ม ร ท	- ซ - ล	- ท - (ร)	ซ - ร -	ม - ซ -	ด - ซ -	ล - ท -

มือขวา	- - ล ท	- - ร ม	- - ฟ ซ	- - ล (ท)	- รี่ - มี่	- รี่ - ท	- - - ล	- - - (ซ)
มือซ้าย	- ซ - -	ล ท - -	ร ม - -	ฟ ซ - -	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ซ

ทางเดี่ยวระนาดทุ้ม

มือขวา	- - ช -	ร ม ฟ ช	- คี - ช	- คี - -	ช - - ล	ทล - -	รื คี - -	- ท - -
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - ร ช	- - ร -	ช - ล -	- - ชม	- - ท ล	ช - - (ล)

มือขวา	- - - รื	- - - -	- มี่ - รื	- ท - -	- - - ท	รื - - ล	ท - - ช	ล - - (ม)
มือซ้าย	- - - ร -	ช ล ทุ ร	- - - ร -	ช ล - (ล)	- - ท -	- ช - -	- ม - -	- ร - -

มือขวา	- - - ท	- ช - -	- ร ม -	- - - (ช)	รื - ท รื	- ท - -	ล ช - -	- ฟ - -
มือซ้าย	- - ท -	- - ม ร	ท - - ช	- - - ช	- ล - -	ช - ล ช	- - ฟ ม	ร - - (ม)

มือขวา	- ล - ฟ	- - - ม	- ทุ ม -	- (ม) - -	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - (ล)
มือซ้าย	- - - ร -	- - ม -	ร - - ร	ช - - -	ล ร - -	ช ค - -	ฟ ท - -	ม ล - -

มือขวา	- - - ร	ล - - ล	- ม - -	- ท - -	- - - ม	ช ม - -	ร ท - -	- (ช) -
มือซ้าย	- - - ม	- ล - -	- - ร ท	- ท - (ท)	- - ม -	- - ร ท	- - ล ช	- ช - -

มือขวา	- ม - -	- ช - -	- ร ม -	- (ช) - -	- - - ม	- ม - ช	- ช - ล	- ล - (ท)
มือซ้าย	ท - ร ท	- - ม ร	ท - - ช	- ช - -	- ท - -	ร - ช -	ม - ล -	ช - ท -

มือขวา	- - ท -	- ท - -	- รื - -	- ล ท -	- - - ร	- ม ฟ ช	- - - ม	ฟ ช ล ท
มือซ้าย	- - - ท	- ท - ท	- - ท ล	ช - (ร)	- - - ร -	- - - -	- ร - -	- - - -

มือขวา	รื ท - -	- มี่ - -	ช ม - -	- (ท) - -	- รื - มี่	- รื - ท	- - - ล	- - - (ช)
มือซ้าย	- - ท ร	ม ช - ม	- - ร ท	- ท - -	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

ผู้ประพันธ์ได้นำเพลงมหาชัยท่อนที่ 1 อัดราจังหวะสองชั้นใช้หน้าทับปรบไก่อ มีความยาว 8 จังหวะหน้าทับ ประพันธ์ขึ้นเป็นท่อนที่ 4 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย จากการที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ใช้หน้าทับปรบไก่อัดราจังหวะสามชั้น ซึ่งมีความยาวมากกว่าอัดราจังหวะสองชั้นหนึ่งเท่า ดังนั้นจึงทำให้ท่อนที่ 4 ของเพลงโหมโรงศรีสุโขทัย

มีความยาว 4 จังหวะหน้าทับ และใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเปลี่ยน มีการเปลี่ยนแปลงสำนวนของเพลงให้แตกต่างออกไปจากเดิม แต่ต้องยึดลูกตกเดิมของห้องโน้ตที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32 เป็นสำคัญ ดังตัวอย่างโน้ตต่อไปนี้

โน้ตห้องวงใหญ่เพลงมหาชัย อัตราจังหวะสองชั้น
ท่อนที่ 1

--- ม	- ช ช ช	--- ล	- ช ช (ช)	- ล ล ล	- ท - ร	- ท - ร	- ม - (ช)
- ล ล ล	- ท - ร	- ท - ร	- ม - (ช)	- ท ล ช	- ร - ช	ช ช - ล	ล ล - (ท)
--- ท	- ท - ท	- ร - ล	- ท - (ร)	---	- ม - ร	- ช ช ช	- ล - (ท)
- ล - ท	- ด - ร	- ม - ร	- ด - (ท)	- ช ช ช	- ล - ท	- ล - ท	- ด - (ร)
--- ด	- ร ร ร	--- ม	- ร ร (ร)	- ช - ม	- ร - ด	ด ด - ร	ร ร - (ม)
- - ล ล	ล ล - ม	ม ม - ร	ร ร - (ม)	- ช - ล	- ช - ม	ม ม - ร	ร ร - (ท)
--- ท	- ท - ท	- ร - ล	- ท - (ร)	---	- ม - ร	- ช ช ช	- ล - (ท)
- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - (ท)	- ร - ม	- ร - ท	ท ท - ล	ล ล - (ช)

โน้ตห้องวงใหญ่เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย อัตราจังหวะสามชั้น (ทางเปลี่ยน แปรมาจากเพลงมหาชัยท่อนที่ 1)

ท่อนที่ 4

---	---	---	--- (ช)	---	--- ล	- ช - ล	- ท - (ช)
--- ฟ	--- ม	--- ร	--- (ช)	-- ร ร	-- ช ช	-- ร ม	ฟ ช ล (ท)
-- ร ท	ล ช ล ช	-- ท ล	ช ม ช (ม)	-- ล ช	ม ร ม ร	-- ช ม	ร ท ร (ท)
- ม ร ท	ร ท ล ช	ช ช - ล	ล ล - (ท)	- ด - ร	ม ร ด ท	ล ช ล ท	ด ร - (ร)
---	---	-- ร ช	ล ท ด (ร)	---	—> ร	-- ช ล	ท ด ร (ม)
--- ช	--- ล	--- ช	--- (ม)	--- ช	--- ม	--- ร	--- (ท)
---	---	ล ช ท ล	ร ท ม (ร)	---	ช ล ท ร	-- ร ม	ฟ ช ล (ท)
- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	ท ท - ล	ล ล - ช

เมื่อบรรเลงกลับต้น รอบที่ 2 โน้ตบรรทัดสุดท้ายให้เปลี่ยนมาบรรเลงดังต่อไปนี้ (ตัดลงท้ายแบบเพลงวง)

- ช ล ท	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท	-- ม ร ท	- ล - ฟ	--- ม	--- ร
---------	---------	---------	---------	----------	---------	-------	-------

วงปี่พาทย์ไม้แข็ง เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย

โดย วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย เป็นเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยนายนิติ เอมโอต ครูชำนาญการพิเศษ ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย โดยนำเพลงจากระบำสุโขทัยและเพลงมหาชัย มาปรับทำนอง ทางเปลี่ยนมาต่อท้ายตามรูปแบบของเพลงโหมโรง โดยใช้วงปี่พาทย์เสภาในการบรรเลง การบรรเลงครั้งแรกในงาน “เสียงพาทย์ เสียงพิณ ครั้งที่ ๒๑” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

ภาพที่ 1 ภาพวงปี่พาทย์ไม้แข็ง (วงปี่พาทย์เสภา) วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

Adapted from “Commemorative book of the Thai arts and culture fair To the land of King Narai the Great,” (p. 22), by Sukhothai College of Dramatic Arts, 2020.

บทสรุป

เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย ประพันธ์โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์นิติ เอมโอต เป็นเพลงโหมโรงเสภาที่มีแนวคิดในการคัดเลือกเพลงที่จะนำมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงประเภทเพลงโหมโรง 3 ประการ คือ 1) ชื่อของเพลงที่จะนำมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงโหมโรง ได้แก่ เพลงระบำโบราณคดีชุดสุโขทัย (ระบำสุโขทัย) คำว่า “สุโขทัย” มีความหมายว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข กับเพลงมหาชัย ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลง

ในการประกอบพิธีกรรมอันเป็นมงคล คำว่า “มหาชัย” เป็นชื่อของฤกษ์ทางโหราศาสตร์ ในการประกอบพิธีอันเป็นมงคลก่อให้เกิดความสำเร็จมีชัยชนะ ผู้ประพันธ์ใช้ชื่อของระบำ “สุโขทัย” มาตั้งชื่อ เพลงโหมโรง ส่วนเพลงมหาชัยที่นำมาบรรเลงต่อท้ายนั้น มีความหมายไปในทางอำนวยการอันเป็นมงคล ดังนั้นชื่อของเพลงทั้งสองจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงประเภโหมโรง ซึ่งเป็นเพลงบรรเลงเพื่อบูชาครู โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นเพลงประจำและเป็นเพลงสัญลักษณ์สำหรับวงปี่พาทย์เสภาของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย 2) เพลงทั้งสองเพลงมีระดับเสียงทางในเหมือนกัน คือ เสียงที่เป็นเสียงหลักของระดับเสียง (Tonic) ตรงกับเสียงซอล การบรรเลงเชื่อมต่อระหว่างเพลงสามารถทำได้สนิทสนมกลมกลืนกัน ตัวอย่างเช่น ตอนท้ายของเพลงระบำสุโขทัยท่อนที่ 2 ซึ่งจะต้องเชื่อมต่อกับเพลงมหาชัยดังโน้ตต่อไปนี้ - - - - | - - - ล | - - ซ ล | ซ ม ร ท | - - ร ท | ล ซ - ล | ท ล ท ร | - ม - ซ | กับตอนต้นของเพลงมหาชัยท่อนที่ 2 ดังโน้ตต่อไปนี้ - - - ม | - ซ ซ ซ | - - - ล | - ซ ซ ซ | - ท - ล | - ซ - ม | - ด ร ม | - ซ - ล | 3) ส่วนเพลงเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เมื่อนำมาประพันธ์ขึ้นเป็นเพลงโหมโรงแล้วมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ตอนท้ายของเพลงระบำสุโขทัยท่อนที่ 1 ดังโน้ตต่อไปนี้ - - - - | - - - ล | - - ซ ล | ซ ม ร ท | - - ร ท | ล ซ - ล | ท ล ท ร | - ม - ซ | กับตอนต้นของเพลงมหาชัยท่อนที่ 1 ดังโน้ตต่อไปนี้ - - - ม | - ซ ซ ซ | - - - ล | - ซ ซ ซ | - ล ล ล | - ท - ร | - ท - ร | - ม - ซ |

เพลงโหมโรงศรีสุโขทัย ได้ใช้หลักวิธีการประพันธ์ทั้งหมด 3 วิธี คือ 1) ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบทวีคูณเพิ่มอัตราขึ้น โดยยืดขยายจากอัตราจังหวะสองชั้นเดิม ขึ้นมาเป็นอัตราจังหวะสามชั้น 2) ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเดียว 3) ใช้ลักษณะวิธีการประพันธ์แบบแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยแปรจากทางพื้นมาเป็นทางเปลี่ยน ในการยืดขยายเพลงจากเพลงระบำสุโขทัยจากอัตราจังหวะสองชั้นเดิม ขึ้นมาเป็นอัตราจังหวะสามชั้น ได้ใช้ลักษณะทวีคูณคือยืดขยายจากจำนวนห้องโน้ต 32 ห้อง มาเป็น 64 ห้อง โดยยึดเอาตัวโน้ตที่เป็นลูกตกเดิมของห้องโน้ตที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32 เป็นสำคัญ เช่น ตัวโน้ตลูกตกเดิมท้ายห้องที่ 4 และห้องที่ 8 เมื่อทำการยืดขยายจะถูกย้ายตำแหน่งมาที่ห้องโน้ตห้องที่ 8 และห้องที่ 16 ตามลำดับ การแปรจากทางพื้นของเพลงมหาชัยท่อนที่ 2 เดิมมาเป็นทางเดียวนั้น ได้ยึดตัวโน้ตลูกตกเดิมท้ายห้องที่ 4, 8, 12, 16, 20, 24,

28, 32 เป็นสำคัญ แล้วแปรมาเป็นทางเดียวตามคติลักษณะของเครื่องดำเนินทำนองแต่ละชิ้นในวงปี่พาทย์ และส่วนท่อนที่ 4 ได้นำเพลงมหาชัยท่อนที่ 1 เดิมที่มีลักษณะเป็นเพลงทางพื้น ได้แปรทางให้มีการกรอ การกวาด การเลื่อมจังหวะ โดยยึดเอาตัวโน้ตที่เป็นลูกตกเดิมเป็นสำคัญ แล้วตัดลงท้ายแบบเพลงวา ผู้ประพันธ์กำหนดให้ใช้หน้าทับปรบไก่อัตราจังหวะสามชั้น

เอกสารอ้างอิง

- Pidkrach, N. (2020). *Theory for Research and the Essence of Music*. Lopburi: Natduriyang Printing Press.
- Srisombat, R. (2011). *Encyclopedia of Thai Dramatic Arts*. Bangkok: ThanaThat Printing Co., Ltd.
- Tramot, M. (1995). *Duriyasarn*. Bangkok: Kasikorn Bank Public Co., Ltd.
- Tramot, M. (1997). *Thai Music Studies, Academic Department*. 2nd ed. Bangkok: Pikanate Printing Center.